



Gullspångs kommun
Kommunstyrelseförvaltningen

RIKTLINJER FÖR VÅRDNADSÖVERFLYTTNING

GULLSPÅNG KOMMUN

Antagen av Vård och
omsorgsnämnden
2017-12-04, § 503
Dnr: KS 2016/537
Revideras 2017-11-14



Innehåll

Överflyttning av vårdnad	3
Nämndens uppgifter efter vårdnadsöverflyttning	4
Uppgifter för den särskilt förordnade vårdnadshavaren.....	5
Ersättningar och förmåner	6
Socialtjänstens utredning enligt 6 kap. 7-9 §§ föräldrabalken	7
Översyn över vad som ska inkluderas i ansökan till tingsrätten	10



Överflyttning av vårdnad

Vårdnaden om barn kan under vissa förutsättningar flyttas från barnets biologiska föräldrar till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare (härefter kallad vårdnadshavaren). Bestämmelserna om detta finns i 6 kap. föräldrabalken (FB), där det stadgas att vårdnadsöverflyttning kan göras vid brister i omsorg om barnet (6 kap. 7§ FB), vid långvarig vård i familjehem (6 kap. 8§ FB), vid varaktigt hinder att utöva vårdnaden (6 kap. 8a§ FB) samt om en eller båda föräldrarna avlidit (6 kap. 9§ FB).

En grundtanke i familjehemsvården är att ett placerat barn ska kunna återvända till det egna hemmet, en placering ska därför inte pågå längre än nödvändigt. Under placeringen kan dock en så stark anknytning mellan barnet och familjehemsföräldrarna ha utvecklats att det är bäst för barnet om det får stanna kvar. Barnets behov av stabila och trygga uppväxtförhållanden är här det centrala. Det innebär att en vårdnadsöverflyttning alltid ska bedömas främst utifrån barnets behov, även om de biologiska föräldrarnas situation har ändrats sedan placeringen inleddes.

Nämnden ska, med stöd av 6 kap. 8§ socialtjänstlagen (SoL) och 13§ lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt bestämmelserna i 6 kap. 8§ FB när ett barn varit placerat i tre år (från det datum placeringen verkställdes). En ansökan om överflyttning av vårdnaden kan även övervägas inom kortare tid än tre år om det finns särskilda skäl för detta. Särskilda skäl kan exempelvis vara långvarig fängelsevistelse, grova och uppenbara brister i omsorgen om barnet eller långvarigt missbruk.

Syftet med en överflyttning av vårdnaden är att skapa bättre möjligheter för kontinuitet och trygghet i vården. För att bestämmelsen ska tillämpas krävs i allmänhet att barnet har fått en sådan stark anknytning till sitt nya hem att barnet uppfattar det som sitt eget samt att en återförening av barn och föräldrar ter sig helt orealistisk.

Efter tre års placering ska frågan om vårdnadsöverflyttning tas upp varje gång vården övervägs eller omprövas. Prövningen behöver inte göras lika omfattande varje gång. Om den första utredningen i frågan talat emot vårdnadsöverflyttning och om förhållandet inte förändrats, räcker det i fortsättningen med en mer summarisk bedömning.

Ansvarig handläggare på barn- och ungagruppern gör en första bedömning om det finns förutsättningar att flytta vårdnaden. Bedömningen görs utifrån handläggarens vetskap om barnet och dess situation. I ett tidigt skede ska familjehemsföräldrarna/den tilltänkte vårdnadshavaren ges information om vad ett sådant åtagande innebär så att de kan ta ställning till om de vill åta sig uppdraget. Om personen/personerna i fråga inte vill åta sig uppdraget kan en vårdnadsöverflyttning inte bli aktuell.

Om förutsättningar för vårdnadsöverflyttning inledningsvis bedöms finnas aktualiserar handläggaren detta i Procipita och inleder utredning. Under utredningen ska handläggaren genomföra gemensamma besök hos barnet och familjehemmet om det finns ett sådant.



Utredningen ska godkännas av nämnden innan den skickas till tingsrätten. Domen ska fastställas i den tingsrätt där barnet är folkbokfört. I samband med ansökan sätts ansökningsavgiften in på den aktuella tingsrättens PlusGirokonto. Ansökningsavgiften för tvistemål är för närvarande 900 kr (2016). Observera att barnets personnummer måste finnas med på inbetalningen.

Beslutet om att ansöka hos tingsrätten om vårdnadsöverflyttning ska fattas av nämnden och kan inte delegeras till utskott eller tjänstemän.

Observera att en vårdnadsöverflyttning inte måste ske till familjehemsföräldrarna (i de fall barnet är familjehemsplacerat). I vissa fall kan det vara lämpligare att låta familjehemsplaceringen bestå och istället flytta vårdnaden till en eller två neutrala vårdnadshavare.

För syskon ska samma person/personer utses till vårdnadshavare om inte särskilda skäl talar emot det (exempelvis om syskon varit familjehemsplacerade i olika familjer).

Ett beslut från nämnden att initiera en vårdnadsöverflyttning innebär ett betydande ingrepp i föräldrarnas beslutanderätt över sitt barn. Nämnden bör därför noga överväga skälen för och emot en vårdnadsöverflyttning samt noga motivera och dokumentera sitt ställningstagande. Dokumentationen är viktig för att barnet längre fram ska kunna ta del av de skäl som ledde fram till eller inte ledde fram till en vårdnadsöverflyttning.

Familjehemsföräldrarna eller den särskilt förordnade vårdnadshavaren blir genom vårdnadsöverflyttningen barnets nya vårdnadshavare och får därmed samma ansvar som barnets tidigare vårdnadshavare.

Nämndens uppgifter efter vårdnadsöverflyttning

Vård enligt SoL eller LVU upphör

När vårdnaden flyttats till den nya vårdnadshavaren är barnet inte längre placerat i familjehem utan barnet bor hos sin vårdnadshavare. Nämnden ska då fatta beslut om att vården enligt SoL respektive LVU ska upphöra. Detta görs i anslutning till att familjehemsföräldrarna utsetts till särskilt förordnade vårdnadshavare.

I och med att placeringen upphör finns inte längre grund för nämnden att göra överväganden eller omprövningar av vården.

Barnets försäkringar

Barn som bor hos sin vårdnadshavare omfattas av den familjens hemförsäkring och av övriga försäkringar som kan vara tecknade för barnet. Sedan placeringen upphört omfattas barnet inte längre av den tidigare placeringskommunens ansvarsförsäkring.



Egenavgifter

I och med att vårdnaden flyttats och placeringen inte längre pågår ska inte nämnden kräva barnets föräldrar på ersättning enligt 8 kap. 1 § SoL. Föräldrarna ska underrättas om detta och informeras om sin skyldighet att istället betala underhållsbidrag till vårdnadshavaren alternativt ersättning till Försäkringskassan som återbetalning för underhållsstöd.

Nämndens ersättning till de särskilt förordnade vårdnadshavarna

En särskilt förordnad vårdnadshavare har ingen försörjningsskyldighet för barnet. Nämnden har därför rätt att fortsätta betala vårdnadshavaren skälig ersättning. Detta framgår av 6 kap. 11 § SoL och gäller oavsett om familjehemsplaceringen skett med stöd av SoL eller LVU.

En skälig ersättning bör motsvara vad som tidigare utbetalts som arvode och omkostnadsersättning. Ersättningen reduceras med de pengar som tillfaller vårdnadshavaren från annat håll avseende vård och omkostnader för barnet, exempelvis underhållsbidrag, underhållsstöd, pension, vårdbidrag, barnbidrag, avkastning av kapital eller andra socialförsäkringsförmåner. När det gäller bistånd till andra kostnader än ovan nämnda ska vårdnadshavaren vända sig till vistelsekommunen.

Nämndens stöd till tidigare familjehem

Familjehem som övergått till vårdnadshavare har möjlighet att söka fortsatt stöd och då från sin hemkommun där de och barnet är folkbokförda.

Gallring

I och med att vårdnaden överflyttats och placeringen upphört avslutas ärendet och ingen ytterligare dokumentation ska ske i familjehemsakten. Akten ska gallras enligt bestämmelserna om gallring i 12 kap. SoL. Inkomna och upprättade handlingar som gäller ersättningen till vårdnadshavaren efter en vårdnadsöverflyttning är allmänna handlingar.

Uppgifter för den särskilt förordnade vårdnadshavaren

Vårdnadshavarens uppdrag

Bestämmelserna om vårdnad om barn finns i 6 kap. FB.

Den som åtar sig uppdraget att vara särskilt förordnad vårdnadshavare blir vanligtvis även förmyndare för barnet. I uppdraget ingår att vara som en god förälder för barnet, se till att barnet får stabila och trygga uppväxtförhållanden samt ge det en god fostran.

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter, t ex bestämma i vilken skola barnet ska gå, barnets hälso- och sjukvård, fritidsaktiviteter samt att söka de socialförsäkringsförmåner och liknande som barnet kan vara berättigat till. Det kan även innebära att bevaka barnets rätt i ett dödsbo. Vårdnadshavaren ska så långt som möjligt ansvara för att tillgodose barnets behov av umgänge med föräldrar och andra för barnet viktiga personer.



Gemensam vårdnad

Det är tingsrätten som utser särskilt förordnad vårdnadshavare. Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden om de är gifta, registrerade partners eller om de bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. De får därmed gemensam vårdnad om barnet. Om äktenskapet, partnerskapet eller samboförhållandet upphör innebär det inte att den gemensamma vårdnaden upphör. Rätten kan dock i mål om äktenskapsskillnad mellan vårdnadshavarna besluta att vårdnaden inte längre ska vara gemensam om det är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenligt med barnets bästa. Också om en av vårdnadshavarna vill att vårdnaden inte längre ska vara gemensam ska rätten på talan av en av dem eller båda anförtro vårdnaden åt en av dem. Rätten beslutar då efter vad som är bäst för barnet, 6 kap. 10b§ FB.

Ersättningar och förmåner

Försörjningsskyldighet och arv

En särskilt förordnad vårdnadshavare har ingen försörjningsskyldighet för barnet. Barnet har inte heller rätt till arv efter sådan vårdnadstagare utan ärver sina föräldrar och deras släkt. Vill vårdnadshavaren att barnet ska arva henne eller honom måste ett testamente upprättas.

Vårdnadshavaren får använda barnets inkomster och tillgångar till försörjning och nytta på samma sätt som en förälder. Barnets tillgångar är dock spärrade gentemot den särskilt förordnade vårdnadshavaren. Denne måste därför ansöka om överförmyndares tillstånd för att ta ut pengar från barnets konto, omplacera värdehandlingar m m.

Underhållsbidrag och underhållsstöd

Barnets biologiska föräldrar är försörjningsskyldiga för sitt barn och ska betala underhållsbidrag till den särskilt förordnade vårdnadshavaren. Underhållsbidrag beräknas enligt bestämmelserna i föräldrabalken. Underhållsbidrag kan fastställas i dom eller genom avtal mellan barnets föräldrar och vårdnadshavaren.

Om föräldrarna inte alls eller endast i begränsad omfattning betalar underhållsbidrag kan vårdnadshavaren ha rätt till underhållsstöd enligt bestämmelserna i lagen om underhållsstöd. Vårdnadshavaren ska i sådana fall göra ansökan om underhållsstöd hos Försäkringskassan. Underhållsstöd utbetalas i förhållande till båda föräldrarna. Det innebär att två underhållsstöd per månad kan utbetalas, för närvarande 2 ggr 1573 kr.

Barnpension och andra pensionsförmåner

Barnet har enligt lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn rätt till pension om en eller båda föräldrarna är avlidna. Barnets vårdnadshavare ska ansöka om pensionsförmåner hos Försäkringskassan. Barnet kan även ha rätt till andra pensionsförmåner exempelvis från kollektivförsäkringar eller privata pensionsförsäkringar. Vårdnadshavaren får använda alla typer av pensioner och andra tillgångar till barnets behov och nytta.

Barnbidrag och föräldrapenning

Allmänt barnbidrag betalas ut till vårdnadshavaren.



Vårdnadshavaren har rätt till föräldrapenning enligt 4 kap. 2§ lagen om allmän försäkring. Rättslig vårdnadshavare som inte är förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner på samma sätt som ett barns biologiska föräldrar.

Vårdbidrag

Vårdnadshavare har samma rätt till vårdbidrag som en förälder.

Bilstöd

Fr o m 1 januari 2007 kan bilstöd beviljas för barn som bor hos sina särskilt förordnade vårdnadshavare. Vårdnadshavaren ska vända sig till Försäkringskassan angående detta.

Framtida behov av stöd- och hjälpinsatser

Om det sedan vården flyttats blir aktuellt med stöd- och hjälpinsatser ska vårdnadshavaren söka sådant bistånd i vistelsekommunen. Den tidigare placeringskommunen är inte ansvarig för sådana insatser.

Umgänge

En vårdnadsöverflyttning förändrar inte barnets behov av umgänge med biologiska föräldrar eller andra närstående. En överenskommelse om umgänge som träffats under placeringstiden kan fortsätta gälla om det är lämpligt. Om det finns en dom om umgänge så gäller vad som framgår av domen. Det är i första hand vårdnadshavaren som ska se till att umgänget fungerar på ett sätt som är bra för barnet. Nämnden bör i sin ansökan till tingsrätten och i sin utredning om vårdnadsöverflyttningen bl a redovisa sina synpunkter på hur barnets umgänge med föräldrar och andra närstående bör regleras.

Om föräldrarna och vårdnadshavaren inte kan komma överens om umgänget kan föräldrarna vända sig till tingsrätten för att få sin rätt till umgänge med barnet prövad. I samband med prövningen av umgänget kan tingsrätten pröva om umgänget behöver ske i närvaro av kontaktperson. Om tingsrätten förordnar om kontaktperson är det nämnden i barnets nya hemkommun som utser den som ska utföra uppdraget.

De kostnader för juridiskt biträde som vårdnadshavaren kan få vid en familjerättslig tvist som initieras av föräldrarna ska i första hand täckas av rättsskyddet i vårdnadshavarens hemförsäkring eller genom allmän rättshjälp. För kostnader som inte täcks av försäkring eller rättshjälp kan nämnden ge skälig ersättning med stöd av bestämmelserna i 6 kap 11 § SoL.

Tidigare familjehemsföräldrar som fått vårdnaden om barnet överflyttat på sig har enligt 6 kap. 10b § första stycket FB alltid rätt att på egen begäran bli entledigade från uppdraget.

Socialtjänstens utredning enligt 6 kap. 7-9 §§ föräldrabalken

Om utredaren inte kunnat höra barnet, exempelvis på grund av låg ålder, utveckling eller mognad, ska orsaken noggrant redovisas i utredningen. Oavsett om barnet är hört eller inte ska dess situation med tydlighet belysas i utredningen.

Utredningar som görs av inför en eventuell överflyttning av vårdnad bör enligt Socialstyrelsens allmänna råd (2006:20) innehålla följande:



Utredning vid brister i omsorgen som medför bestående fara (6 kap 7 § FB)

Föräldern/föräldrarna

- Förälderns sociala situation, t ex familjeförhållanden och arbete
- Förälderns missbruk eller försummelse vid vårdnadens utövande eller andra brister i omsorgen om barnet
- På vilket sätt förälderns brister i omsorgen medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling
- Hur förälderns relation med barnet är
- Om barnet är placerat utanför hemmet, när och varför placeringen inleddes samt hur den fungerat och fungerar idag
- Om barnet är placerat utanför hemmet, hur umgänget med barnet har fungerat
- Om det finns utsikter att barnet kan återvända hem
- Förälderns inställning till en ändring av vårdnaden (finns skriftligt samtycke bör det bifogas)
- Förälderns inställning till ett umgänge i fortsättningen

Barnet

- Barnets situation
- Barnets relation till föräldrarna och till tänkbar vårdnadshavare
- Barnets inställning till en ändring av vårdnaden
- Barnets behov av och inställning till föräldrarna och andra närstående
- Hur barnets bästa kan tillgodoses på kort och lång sikt

Tänkbar vårdnadshavare (en eller två personer)

- Dennes sociala situation, t ex familjeförhållande, arbete och fritidsintressen
- Dennes förmåga och erfarenhet av att ta hand om barn (om personen har biologiska barn eller på annat sätt har tidigare erfarenhet av barn, förvärvat exempelvis genom arbete inom skola eller barnomsorg).
- Dennes relation till det barn det gäller
- Dennes förmåga att tillgodose barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran
- Dennes inställning till och möjlighet att tillgodose barnets behov av umgänge
- Dennes inställning till att bli barnets vårdnadshavare (skriftligt åtagande ska bifogas)
- Skälen till vem som utifrån barnets bästa bör anförtros att bli vårdnadshavare, om flera personer varit aktuella i utredningen
-

Utredning om barn som stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem (6 kap 8 § FB)

Familjehemsförälder (en eller två personer)

- Hur placeringen i familjehemmet fungerat



- Familjehemsföräldrarnas sociala situation, t ex familjeförhållande, arbete och fritidsintressen
- Familjehemsföräldrarnas relation till det barn det gäller
- Familjehemsföräldrarnas förmåga att tillgodose barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran
- Förhållandena i familjehemmet
- Familjehemsföräldrarnas lämplighet som vårdnadshavare
- Familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med föräldrar och andra närstående
- Familjehemsföräldrarnas inställning till en överflyttning av vårdnaden (skriftligt åtagande ska bifogas)

Föräldern/föräldrarna

- Hur länge sedan och varför barnet placerades i familjehemmet
- Föräldrarnas situation, t ex familjeförhållanden och arbete
- Skälen till att nämnden bedömer att barnet inte kan flytta hem
- Föräldrarnas relation med barnet och dess eventuella syskon
- Hur umgänget med barnet har fungerat under placeringstiden
- Föräldrarnas inställning till en vårdnadsöverflyttning (finns samtycke bör det bifogas)
- Föräldrarnas inställning till ett umgänge i fortsättningen

Barnet

- Barnets anknytning till familjehemsförälder och förälder
- Barnets situation
- Barnets inställning till en vårdnadsöverflyttning
- Barnets behov av och inställning till föräldrarna och andra närstående
- Vad som bedöms vara barnets bästa
-

Utredning vid varaktigt hinder att utöva vårdnaden (6 kap 8a §)

Föräldern/föräldrarna

- Vad föräldrarnas varaktiga hinder beror på och för hur lång tid det förväntas bestå
- Hur föräldrarnas situation ser ut i övrigt
- Föräldrarnas inställning till vem vårdnaden bör flyttas över till (finns en skriftlig viljeförklaring ska den beaktas)

Tänkbar vårdnadshavare

- Dennes sociala situation, t ex familjeförhållande, arbete och fritidsintressen
- Dennes förmåga att ta hand om barn
- Dennes relation till det barn det gäller
- Dennes förmåga att tillgodose barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran



- Hur denne skall kommunicera med barnet och för barnets räkning med t ex myndigheter, om det gäller ett ensamkommande barn
- Dennes inställning till och möjlighet att tillgodose barnets behov av umgänge
- Dennes inställning till att bli barnets vårdnadshavare (skriftligt åtagande ska bifogas)
- Skälen till vem som utifrån barnets bästa bör anförtros att bli vårdnadshavare, om flera personer varit aktuella i utredningen

Barnet

- Barnets situation
- Barnets inställning i vårdnadsfrågan
- Barnets relation till tänkbar vårdnadshavare
- Barnets behov av och inställning till umgänge med närstående och i förekommande fall förälder
- Hur barnets bästa tillgodoses på kort och lång sikt

Utredning vid föräldrars död (6 kap 9§ FB)

Tänkbar vårdnadshavare

- Vem föräldrarna eller en av dem önskar som vårdnadshavare, om det är tillkännagivet (finns skriftlig handling ska den beaktas)
- Dennes sociala situation, t ex familjeförhållande, arbete och fritidsintressen
- Dennes förmåga att ta hand om barn
- Dennes relation till det barn det gäller
- Dennes förmåga att tillgodose barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran
- Dennes inställning till och möjlighet att tillgodose barnets behov av umgänge
- Dennes inställning till att bli barnets vårdnadshavare (skriftligt åtagande ska bifogas)
- Skälen till vem som utifrån barnets bästa bör anförtros att bli vårdnadshavare, om flera personer varit aktuella i utredningen

Barnet

- Barnets situation
- Barnets relation till personer som är aktuella i utredningen
- Barnets inställning i vårdnadsfrågan
- Barnets behov av och inställning till umgänge med närstående
- Hur barnets bästa tillgodoses på kort och lång sikt

Översyn över vad som ska inkluderas i ansökan till tingsrätten



- Aktuell utredning. Utredningen ska vara undertecknad av behörig handläggare, att denne fått delegation att företräda nämnden ska framgå (detta kan exempelvis skrivas in i protokollet från nämndmötet då beslut om ansökan fattats eller klargörs genom en fullmakt).
- Kopia på beslut från nämnden
- Skriftligt åtagande med tillhörande information från familjehemsförälder eller tilltänkt vårdnadshavare måste bifogas (se bilaga)
- Skriftligt samtycke från förälder om det finns ett sådant
- Personbevis utfärdat av Skatteverket för barn, förälder samt tilltänkt vårdnadshavare
- Ansökan ska benämnas ”Ansökan om stämning (ange även enligt vilket lagrum)”. Om ansökan görs enligt 6 kap 9§ FB benämns den enbart ”Ansökan”.